

Saksframlegg

Ark.: 124

Lnr.: 16792/22

Arkivsaksnr.: 22/1894-1

Saksbehandler: Jarle Snekkestad

OPPFØLGING AV GAUSDAL 2042

Vedlegg: Ingen

Andre saksdokumenter (ikke utsendt):

Materialet fra dialogseminaret 1. september 2022 som ligger under fanen politiske møter på hjemmesiden til Gausdal kommune, og i First Agenda under «Ekstra materiale», mappe «Dialogseminar»

SAMMENDRAG:

Ut fra prosessen så langt med Gausdal 2042, anbefaler kommunedirektøren et videre opplegg for både det politiske arbeidet, mobilisering av innbyggere og organisasjonsliv i samfunns- og tjenesteutvikling, utvikling av nytt kunnskapsgrunnlag, ny frivilligstrategi og nye grep for innovasjon og rekruttering i den kommunale organisasjonen.

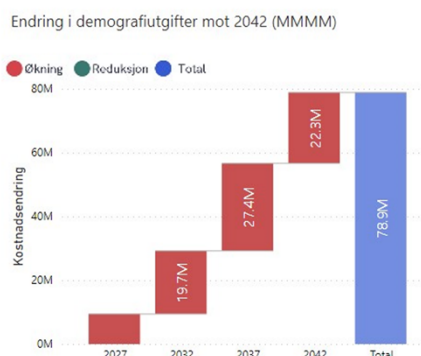
SAKSOPPLYSNINGER:

Den 1. september 2022 ble det gjennomført et dialogseminar for kommunestyret, hovedtillitsvalgte/hovedverneombud, rådgivere og ledere der hovedspørsmålet under dialogsamlingen var; *Hva kan vi gjøre for å unngå å havne i den situasjonen som er beskrevet i Gausdal 2042? Hva trenger politikerne for å kunne jobbe med disse utfordringene, og hvordan kan kommunens fagfolk bistå?*

En kort rekapitulering er at scenarier for Gausdal kommune 2042 viser befolknings sammensetningen i Norge og Gausdal vil endre seg merkbart. Det blir færre nyfødte, færre i yrkesaktiv alder og flere eldre, om mange vil trenge helse- og omsorgstjenester. Urbaniseringen vil øke, det blir mer krevende å rekruttere kvalifisert arbeidskraft og en høy andel i arbeidsfør alder utenfor arbeidslivet. Scenariene viser at disse utviklingstrekkene vil øke kommunens utgifter kraftig. Å fortsette akkurat som i dag er intet alternativ. Figuren under illustrerer dette.

Hva kan skje dersom man fortsetter slik man gjør i dag?

- Alle ressurser må brukes på eldre
- Rekrutteringsproblem
- Sterk reduksjon av tilbud innen barnehage og skole?
- Etterslep på vedlikehold av kommunale bygg, veier, vann og avløp?
- Dette til tross for at det ikke vil være nok penger til et likt tilbud innen eldreomsorg
- Konstant brannslukking og ingen langsiktig tenking

FRA KARABIN

29.09.2022 19

Under dialogseminaret 1. september 2022, ledet av ordfører Anette Musdalslien, kom det fram mange innspill til hva som kan gjøres, og hvordan de folkevalgte kan ta en ledende rolle i arbeidet.

Under er alle innspillene fra dagen forsøkt oppsummert i noen hovedpunkter;

Hva kan vi gjøre for å unngå å havne i den situasjonen som er beskrevet i Gausdal 2042?

Under dialogseminaret pekte gruppene på følgende tre hovedkonklusjoner;

1. Folk har et personlig ansvar for å takle utfordringer gjennom livet, også alderdom, men kommunen må legge til rette for sentrale boliger, fler-generasjonsmiljøer, og nødvendig bistand og omsorg.
2. Utfordringen er stor, men det er vanskelig å vite helt eksakt hvordan utviklingen vil bli, så det er ennå ingen utbredt kriseforståelse.
3. Det er fornuftig å legge en plan uansett, og vi er bedre rustet enn mange andre (land og kommuner) til å takle utfordringene.

Mer konkret kom det frem følgende synspunkt;

1. Den største utfordringen er rekruttering og å beholde kvalifiserte ansatte.
2. Vi må ha de tilbudene vi har, men forsamlingen var delt når det gjaldt behov for endringer av skole- og/eller annen struktur.
3. Viktig med en mulighetsorientering, innovasjon og det å satse på landbruk og annen næring for å skape arbeidsplasser. 5G/fiberutbygging.

På innsparing- og effektiviseringssiden kom det følgende forslag;

1. Mer tid på tjenesteyting, mindre på kvalitetssikring/internkontroll.
2. Interkommunalt samarbeid i flere tjenester
3. Velferdsteknologiske løsninger i pleie
4. Forebygging (lønner seg over tid)
5. Kommunegrenser (må de være så rigide når det gjelder tjenester?)

Klimautfordringen;

- Klimaflyktninger: Vil det komme store innvandrergreper, og hva er konsekvensen? Ny arbeidskraft? Nye utfordringer?

Hva trenger politikerne for å kunne jobbe med disse utfordringene, og hvordan kan kommunens fagfolk bistå?

Svært mange grupper var enige om følgende;

1. Innbyggerne og organisasjonslivet må involveres gjennom dialog og åpne møter, deltakelse i arbeidsgrupper, grendeutvalg må besøkes, partimøter, bruk av sosiale medier, lytteposter.
2. Politikerne selv kan etablere en «redaksjonskomite» som sikrer at alle partier blir involvert i arbeidet, og kommunisere aktivt med sikte på å minske gapet mellom innbyggere og politikere.
3. Administrasjon og fagfolk kan belyse saker på en best mulig måte, bistå i å etablere arenaer og delta på arenaene, gjennomføre politiske vedtak. Sørge for at ansatte får god informasjon og blir involvert.

VURDERING:

Gausdal kommune har gått inn i en prosess der vi – politisk og administrativt - skal legge grunnlaget for langsiktig planlegging knyttet til befolkningsutvikling og sammensetning. Bærekraftige valg og prioriteringer må forberedes godt.

I kommuneplanens samfunnsdel har Gausdal kommune fra den forrige planen i 2014 til ny plan i 2021 endret målfokus, og skal arbeide mer aktivt med sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft, og kommunen som organisasjon må jobbe systematisk sammen med lokalsamfunnsaktører.

Dialogseminaret 1. september bekreftet at strategien i kommuneplanens samfunnsdel om å mobilisere og utvikle tjenestene og utviklingsarbeidet sammen med sivilsamfunnet og næringslivet er riktige.

Kommunen har allerede **mange planer og prosesser i gang** som følger opp kommuneplanens samfunnsdel, og som også blir en viktig opp mot arbeidet med tema og problemstillinger som må settes på dagsorden i arbeidet med Gausdal kommune 2042. Her er noen:

- Aldersvennlig lokalsamfunn (mestring, forebyggende arbeid og boligutvikling).
- Ung styrke, styrkebasert tilnærming (mestring/læring/forebyggende og helsefremmende arbeid).
- Fokus på boligplanlegging og -utbygging.
- Framtidens helse- og omsorgstjenester del 2, en ny prosess med spesielt søkelys på tjenester til innbyggere med sammensatte behov.
  - Bo- og aktivitetstilbud til unge (habilitering)
  - Rus/psykiatri/demens – voksne/eldre
- Oppfølging av felles digitaliseringsstrategi med Lillehammer og Øyer.
- En frivilligstrategi som skal utarbeides i 2023-2024
- Formålsbygg-utredning (dagens bruk av kommunale bygg og vurdering av framtidig behov/muligheter)
- 10-årig investeringsplan

Kunnskaps grunnlag folkehelse (lovpålagt) skal også oppdateres i 2023. Det er et viktig grunnlagsdokument form mange utredninger og planer: kommunene skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Kommunen skal særlig være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller.

Samtidig er det behov for å gripe tak i de **nye og forsterkede innspillene** fra dialogseminaret.

På bakgrunn av scenariene og resultatene fra dialogseminaret legges det i denne saken fram et forslag til oppfølgingsplan for arbeidet om hvordan Gausdal kommunen kan takle de langsiktige utfordringene, til tross for at vi er usikre på hvor utfordrende utviklingen faktisk blir. Mobilisering er et sentral stikkord.

Det blir viktig å lande hvordan de folkevalgte ønsker å jobbe med disse spørsmålene før kommune- og fylkestingsvalget i 2023. Etter valget er det naturlig å på nytt drøfte det videre arbeidet. Et av de innspillene som er forsterket, er mobiliseringen av de folkevalgte og det politiske lederskapet for en tettere dialog med innbyggerne for å innhente ideer og samtidig avklare og avstemme forventninger. Til denne dialogen må administrasjonen bidra med faktagrunnlag og vurderinger.

Det handler også om hvordan innbyggere, organisasjoner og næringsliv kan mobiliseres og bidra til samfunnsutviklingen, og at de kommunale tjenestene kan utvikles og opprettholdes. Dagens realitet er at det allerede i dag utføres en svært stor frivilliginnsats i kommunen, av enkeltindivid og organisasjoner, og noe av dette er støttet av næringslivet. Det kan fortsatt ligge et uforløst potensiale i frivilligheten.

Frivilligstrategien skal utvikles i 2023. Det kan være en tanke å utvide frivilligstrategien til å omfatte frivillighet innenfor både kultur- og idrett, Frivilligsentral, helse- og omsorg og skole- og barnehage, og kanskje flere. Det er helt sentralt å kunne innhente nye ideer.

Innad i kommuneorganisasjonen må det også mobiliseres for å jobbe ytterligere med utvikling og innovasjon i organisering og tjenesteutvikling. Kommunen må vurdere sine tilbud (struktur og innhold i tjenestene). Økt interkommunalt samarbeid er i dag et av de vedtatte verktøyene. Innovasjon innenfor den enkelte tjeneste er et annet, jfr. kommuneplanens samfunnsdel. Kommunen må framover evne å gi en aldrende befolkning et godt nok tilbud, samtidig som den oppvoksende slekt må prioriteres.

Vi må finne nye måter å jobbe på som ikke krever så mye arbeidskraft. Som sagt overfor blir det i Norge færre nyfødte, færre i yrkesaktiv alder og flere eldre. Vi har over tid sett en økende urbanisering, der unge flytter fra bygda. Det blir også mer krevende å rekruttere kvalifisert arbeidskraft, spesielt i distriktene. Samtidig står en høy andel i arbeidsfør alder utenfor arbeidslivet. (Kilde KS)

Sist, men ikke minst, må kommunen fremstå som en attraktiv arbeidsgiver som klarer å rekruttere og beholde den nødvendige kompetansen i fremtiden. Også her er mobilisering et stikkord.

Oppsummert vil kommunedirektøren anbefale at følgende arbeidsområder prioriteres i det videre arbeidet med Gausdal 2042;

1. Opplegg for det politiske arbeidet – før og etter kommunevalget 2023 – med en politisk innbyggerdialog. Formålet bør være å ha en dialog om de utfordringer og muligheter som kommunen står fremfor, og om og hvordan innbyggere, organisasjoner og næringsliv sammen med kommunen kan løse noen utfordringer, og utløse noen muligheter. Administrasjonen vil bistå de folkevalgte. I samråd med ordfører foreslås det at det settes ned en politisk arbeidsgruppe – under ledelse av ordfører - for å lage et forslag til dette opplegget.
2. Parallelt og samordnet arbeider administrasjonen med kunnskapsgrunnlag, planer og prosesser som nevnt i saken. Her vil ulike tema fremmes for politisk behandling etter hvert, evt. som en del av framtidige handlings- og økonomiplaner. Vi legger til grunn at frivilligstrategien vil favne bredt.
3. Kommunedirektøren vil i en prosess med ledere og tillitsvalgte/hovedverneombud utarbeide en handlingsplan for innovasjon innen tjeneste- og organisasjonsutvikling. Den må også innbefatte temaet kompetanseutvikling, rekruttering og mobilisering.

Kommunedirektøren foreslår at det gjøres følgende

innstilling:

1. Opplegg for det politiske arbeidet – før og etter kommunevalget 2023 – med en politisk innbyggerdialog. Formålet bør være å ha en dialog om de utfordringer og muligheter som kommunen står fremfor, og om og hvordan innbyggere, organisasjoner og næringsliv sammen med kommunen kan løse noen utfordringer, og utløse noen muligheter. Administrasjonen vil bistå de folkevalgte.

For å lage et forslag til dette opplegget settes det ned følgende politiske arbeidsgruppe fra kommunestyrets faste medlemmer:

-
-

Arbeidsgruppen ledes av ordfører.

2. Parallelt og samordnet arbeider administrasjonen med kunnskapsgrunnlag, planer og prosesser som nevnt i saken. Her vil ulike tema fremmes for politisk behandling etter hvert, evt. som en del av framtidige handlings- og økonomiplaner. Vi legger til grunn at frivilligstrategien vil favne bredt.
3. Kommunedirektøren vil i en prosess med ledere og tillitsvalgte/hovedverneombud utarbeide en handlingsplan for innovasjon innen tjeneste- og organisasjonsutvikling. Den må også innbefatte temaet kompetanseutvikling, rekruttering og mobilisering.